Доц. др Владимир М. ЦВЕТКОВИЋ[1]
Проф. др Владимир ЈАКОВЉЕВИЋ[2]
(1, 2) Универзитет у Београду, Факултет Безбедности, Београд

ЧИНИОЦИ УТИЦАЈА НА СВЕСТ ГРАЂАНА О РИЗИЦИМА НАСТАНКА ВАНРЕДНИХ СИТУАЦИЈА У СРБИЈИ

РЕЗИМЕ

Свакодневно, људи се сусрећу са разноврсним безбедносним ризицима који могу угрозити њихов живот и здравље. Свест грађана о локалним ризицима настанка ванредних ситуација јесте предуслов унапређења њихове припремљености значајне за ублажавање последица. Управо зато, спроведено је квантитативно истраживање са циљем научне експликације чиниоца утицаја на свест грађана о ризицима настанка ванредних ситуација у Србији. Коришћењем вишеетапног узорковања, анкетирано је две и по хиљаде грађана са подручја деветнаест локалних заједница. Резултати истраживања показују да је само половина испитаника свесна ризика настанка ванредних ситуација у локалној заједници. Поред тога, утврђено је да на свест грађана о ризицима утичу пол, године старости, образовање, успех у основној школи, образовање мајке, образовање оца, брачни статус, родитељство, брига о инвалидитету, запосленост, приходи домаћинства, претходно искуство и волонтерство. Научни и друштвени значај истраживања произилази из неиспитаног нивоа свести грађана о ризицима настанка ванредних ситуација и чиниоцима који директно или индиректно утичу на њен ниво. Резултати истраживања могу бити искоришћени за конципирање стратегија и програма усмерених ка подизању свести грађана о локалним безбедносним ризицима.

Кључне речи: ванредне ситуације, ризици, чиниоци, грађани, Србија.

УВОД

Ванредне ситуације различитог порекла, скоро па сваког дана, изазивају озбиљне поремећаје у функционисању друштвених јединица широм света (Cvetković & Dragicević, 2014; Cvetković, Gačić, & Jakovljević, 2015; Ivanov & Cvetković, 2016). Суочени са озбиљним последицама ванредних ситуација, људи почињу проактивно деловати и управљати ризицима од ванредних ситуација (Јаковљевић, Цветковић, & Гачић, 2015; Цветковић, 2016). Свакако, концепт ризика одувек је био тема интересовања истраживача различитих научних дисциплина у протеклих педесет година (Cvetković, 2017). Управо зато, постоје многобројне дефиниције ризика које у себи одржавају и саму научну дисциплину из које су потекле.

Кардона (Cardona, 2004) под ризиком подразумева потенцијалне директне или индиректне губитке по друштвене субјекте или системе. Сходно томе, он истиче да се ризик може изразити у виду математичке формуле вероватноће настанка економских, друштвених или еколошких послеидица у одређеном

временском периоду. Фросдик (Frosdick, 1997) наглашава да је разумевање ризика пуно неизвесности и истиче да термини као што су процена ризика, евалуација ризика, и анализа ризика се користе помешано у опису техника и процеса у управљању ризиком. Он истиче да је ризик предмет неслагања већ научника из природних и друштвених наука.

Смит и Петли (Smith & Petley, 2009) истичу да се неретко појмови опасности и ризика међусобно преплићу и да се ризик узима као синоним за опасност иако ризик поред опасности подразумева и додатне елементе. Дакле, опасности требало би посматрати као догађај природног (литосферског, атмосферског, хидросферско, биосферског, ванземаљског) или техничко-технолошког порекла који у себи носи потенцијал да нанесе губитке по људе, њихову имовину и животну средину. Полазећи од тако дефинисаних опасности, ризике би морали посматрати као интензитет или учесталост излагања људи, њихове имовине и животне средине управо споменутим опасностима. Александар (Alexander, 2000) дефинише ризик као вероватноћу да ће одређени ниво губитка бити подржан датим серијама елемената као резултат датог нивоа утицаја опасности. Елементи у ризику састоје се од популације, заједница, изграђеног окружења, природног окружења, економских активности и услуга, који су под претњом у датом окружењу. Укупан ризик се састоји од збира предвидљивих смрти, повреда, уништавања, оштећења, нарушавања и трошкова поправке и ублажавања последица. Копола (Coppola, 2006, 2015) вероватноћу настанка ванредних ситуација приказује на следећи начин: изузетно ретко догађање (шансе су мање од једног процента да се догоди ванредна ситуација – једна ванредна ситуација на сваких сто година); ретко догађање (шансе су до два процента да се догоди ванредна ситуација – једна ванредна ситуација на сваких двадесед до педесет година); могуће догађање (шансе су до педесет процента да се догоди ванредна ситуација – једна ванредна ситуација на сваких две до двадесет година); вероватно догађање (шансе су до деведесет и девет процента да се догоди ванредна ситуација – једна ванредна ситуација на сваких једне до две године); поуздано догађање (шансе су веће од деведесет и девет процента да се догоди ванредна ситуација – једна ванредна ситуација на сваких једне до две године).

Када је реч о озбиљности ризика од ванредних ситуација, она се може сагледати преко обима (колико би људи било погођено), интензитета (колико би жестоко били погођени) и вероватноће (колики би били изгледи да се ванредна ситуација догоди обзиром на остварене увиде у тренутно расположиве податке) (Bostrom & Cirkovic, 2011). При томе, истиче се да обим ризика може бити бити лични (погађа само једну особу), локални, глобални (погађа велики део људске популације), или трансгенерацијски (погађа не само тренутну светску популацију него и све будуће генерације). Интензитет ризика може се класификовати као неприметан (једва приметан), издржив (изазива значајну штету али не уништава у потпуности квалитет живота), или смртоносан (изазива смрт) (Bostrom & Cirkovic, 2011). Оквир из Сендаја (Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015-2030) указује да треба да постоји шири превентивни приступ ризицима од ванредних ситуација који је у већој мери усредсређен на људе. Указује се да праксе за смањење ризика од ванредних ситуација треба да се заснивају на вишеструким опасностима и да оне буду мултисекторске, инклузивне и приступачне како би биле ефикасне и

делотворне. Истиче се да владе треба да се ангажују заједно са релевантним заинтересованим странама, укључујући ту и жене, децу и младе, људе са инвалидитетом, сиромашне људе, мигранте, староседеоце, волонтере, заједнице професионалаца и старе људе на конципирању и спровођењу у дело политика деловања, планова и стандарда. Посебно се наглашава потреба да јавни и приватни сектор и организације цивилног друштва, као и академска заједница и научно-истраживачке институције ближе сарађују и да стварају могућности за сарадњу, као и да компаније интегришу ризике од ванредних ситуација у своје управљачке праксе. Надограђујући оквир за деловање из Хјонга, садашњи оквир има за циљ да постигне следеће резултате у наредних 15 година: знатно смањење ризика од ванредних ситуација и губитка живота, услова за стварање средстава за живот и здравље, и губитка економске, физичке, културне и еколошке имовине људи, компанија, заједница и земаља. Да би се постигао очекивани резултат, мора да се тежи следећем циљу: спречавање нових и смањење постојећих ризика од ванредних ситуација кроз спровођење интегрисаних и инклузивних економских, структурних, правних, социјалних, здравствених, културних, образовних, еколошких, технолошких, политичких и институционалних мера које спречавају и смањују изложеност опасностима и угроженост од ванредних ситуација, повећавају спремност за реаговање и обнову и тиме повећавају отпорност.

ПРЕГЛЕД ЛИТЕРАТУРЕ

Грађани доживљавају ризике различито и сама перцепција ризика утиче на доношење одлука на индивидуалном, организационом и општинском нивоу. Словић (Slovic, 1993) истиче да људи реагују на ванредне ситуације које перципирају, и ако су такве перцепције погрешне, онда ће њихове акције највероватније бити погрешно усмерене. Кирквуд (Kirkwood, 1994) наглашава да постоји разлика између објективне и научне евалуације ризика са једне и перцепције јавности о ризицима са друге стране. Шира и нестручна јавност не поседује довољно стручног знања како би свеобухватно сагледала и разумела ризике од ванредних ситуација. Научници користе утврђене методологије за процену ризика и у стању су да рационално, непристрано и објективно идентификују и процене ризике. Управо зато, не долази до поклапања субјективних процена ризика од ванредних ситуација које има шира јавност и објективних процена на које алудирају стручњаци. У свом раду, Фишоф и сарадници (Fischhoff, Slovic, & Lichtenstein, 1982) констатују да већина стручњака верује да су грађани генерално лоше информисани о постојећим ризицима од ванредних ситуација и да често они захтевају „родитељске инструкције“ како би се одбранили од последица таквих догађаја. Такође, они истичу да су људи веома различити, да би требало избегавати генерализације, пошто су неки склони прихватању, а други избегавању ризика. Перцепције о ризицима могу понекад бити погрешне али су ретко ирационалне и наивне.

Смит и Петли (Smith & Petley, 2009) истичу да постоје два главна начина на који се доживљава ризик – објективан (статистички) став и субјективан став (сагледавање). У једном екстрему, објективна перцепција се дешава када су ризици већ научно процењени на непристрасан начин. Сви ризици и њихове последице се претпостављају да се тачно оцењују без пристрасности. На другом

крају скале налазе се субјективне тачке гледишта ризика када појединац одређује степен ризика на основу сопственог искуства, без било које научне валидације резултата. Милети и Фицпатрик (Mileti & Fitzpatrick, 1993) у раду указују да 80% испитаника верује да ће осетити Паркфилд земљотрес. Међутим, на шта они и указују, само једна трећина испитаника сматра да би он могао повредити њих и нанети штету њиховој имовини. Цветковић и сарадници (Цветковић, Бошковић, Јанковић, & Андрић, 2017) у квантитативном истраживању перцепције ризика од природних катастрофа изазваних поплавама утврдили су да када је реч о перцепцији ризика 13,4% испитаника сматра да је вероватно да ће доћи до поплаве у наредних годину дана, за разлику од 48,5% испитаника који сматрају да то није вероватно. Дакле, да би грађани предузели одређене мере спремности, морају бити упознати са природним опасностима на локалном и републичким нивоу, веровати да је могуће смањити и изборити се са насталим последицама. Грађанин ће предузети такве мере уколико претпоставља да ће природна катастрофа њему лично нанети одређене последице, или руководећи се другим разлозима као што су одговорност према деци или старијим родитељима (Murphy, 2007; Olympia, Rivera, Heverley, Anyanwu, & Gregorits, 2010 Anyanwu, & Gregorits, 2010; Paton, 2003). На свест грађана о ризицима настанка ванредних ситуација могу утицати различити демографски – пол (Cvetković et al., 2017a, 2017b), године, образовање (Cvetković & Stanišić, 2015); социо-економски – запосленост, висина прихода, положај у друштву; и психолошки чиниоци – страх (V. Cvetković, 2016), знање (Vladimir Cvetković & Filipović, 2017; Cvetković, Jakovljević, Gačić, & Filipović, 2017; Cvetković, Lipovac, & Milojković, 2016), претходно искуство итд.

МЕТОДОЛОГИЈА ИСТРАЖИВАЊА

Предмет квантитативног истраживања представља испитивање чиниоца утицаја на свест грађана о ризицима настанка ванредних ситуација на локалном нивоу. Наиме, аутори у раду испитују ниво свести грађана о ризицима настанка ванредних ситуација са посебним освртом на утицај демографских, социо-економских и психолошких фактора на ниво свести. Циљ истраживања јесте научна дескрипција и експлинација нивоа и фактора утицаја на свест грађана о ризицима настанка ванредних ситуација. У току 2015. године анкетирано је око две и по хиљаде испитаника са подручја деветнаест локалних заједница: Обреновац (178), Шабац (140), Крушевац (180), Крагујевац (191), Сремска Митровица (174), Прибој (122), Баточина (80), Свилајнац (115), Лапово (39), Параћин (147), Смедеревска Паланка (205), Сечањ (97), Лозница (149), Бајина Башта (50), Смедерево (145), Нови Сад (150), Краљево (141), Рековац (50) анд Ужице (147) (графикон 1). Том приликом спроведен је лични интервју (face to face) применом вишеетапног случајног узорковања. Истраживање је део обимнијег истраживања припремљености грађана за реаговање у ванредним ситуацијама (Цветковић, 2015).

Графикон 1. Дистрибуција анкетираних испитаника по локалним заједницама

Применом наведених техника узорковања обезбеђена је солидна репрезентативност узорка, а величином узорка поузданост у закључивању на основном скупу – популацији. мушкарци су заступљени са 49,8%, док жене чине 50,2%. Од тога, у узорку је незнатно више жена од мушкараца у свим старосним групацијама, осим од 48 до 58 година и преко 68 година где има процентуално више мушкараца. Опсег старости грађана обухваћен узорком је од 18 до 90 године, средња вредност је 39,95 године (мушкараца 40,9 – SD = 14,176 и жена 38,61- SD = 14,278) и стандардно одступање од те средње вредности износи 14,24 година. Узорком је обухваћено 92% Срба, 2,48% Мађара, и 3,60% Рома. Када се сагледа образовна структура грађана који су обухваћени узорком, такође се примећује да је највише грађана са завршеном средњом четворогодишњом школом 41,3%. Најмање је грађана са завршеним мастер 2,9% и докторским студијама 0,4%. Са средњом трогодишњом школом и докторатом има више мушкараца у односу на жене, док жена има више са завршеним факултетом, мастер студијама, и средњом четворогодишњом школом. У узорку, ожењених/удатих је 54,6%, удоваца/удовица је 3%, неожењених/неудатих (самац/самица) је 18,8%, верених је 2,7% и у вези је 16,9%. Од укупног броја испитаника, 59,2% истиче да живи на 2 километра од реке која би могла да поплави њихово домаћинство. Надаље, 29,8% испитаника истиче да живи на удаљености од два до пет километра, 9,2% од пет до десет километра и 1,8% преко 10 километара. Статистичка анализа прикупљених података рађена је у статистичком програму за друштвене науке (SPSS).

РЕЗУЛТАТИ И ДИСКУСИЈА

Свест грађана о ризицима настанка ванредних ситуација је један од основних предуслова за унапређење припремљености грађана. Уколико грађани нису ни свесни ризика који их окружују не могу адекватно и реаговати. У раду се полази од истраживачког питања „Да ли су грађани свесни ризика од ванредних

ситуација на локалном нивоу?“. Од укупно две хиљаде и петсто испитаника, одговор је дало 98%. Од тога, 49,7% је истакло да је свесно односно упознато са ризицима од ванредних ситуација на локалном нивоу.

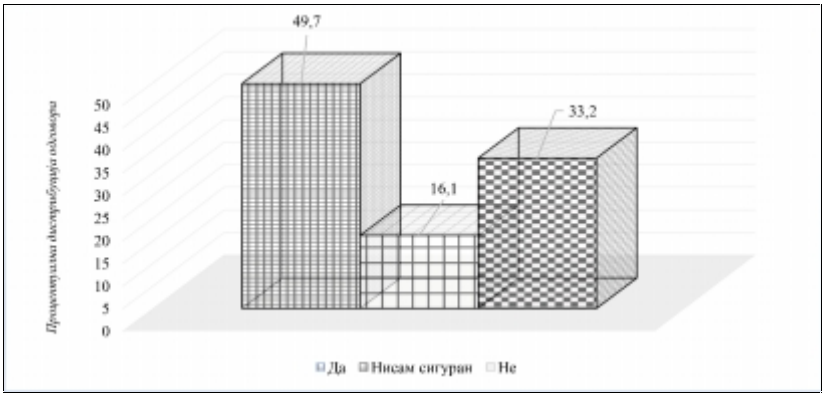

Графикон 2. Процентуална дистрибуција одговора на питање: „Да ли сте свесни ризика од ванредних ситуација на локалном нивоу?“

Са друге стране, 33,2% је одговорило да није и 16,1% да није сигурно (графикон 1). Дакле, мање од педест процената испитаника је свесно ризика. У том смислу, потребно је спровести додатна истраживања како би се утврдили разлози зашто је већи број људи недовољно свестан ризика од ванредних ситуација.

Резултати Хи-квадрат теста независности (χ^2) показали су да постоји статистички значајна веза између свести грађана о ризицима настанка ванредних ситуација и следећих променљивих: пол, године старости, образовање, успех у основној школи, образовање мајке, образовање оца, брачни статус, родитељство, брига о инвалидитету, запосленост, приходи домаћинства, претходно искуство и волонтерство. Са друге стране, није утврђена статистички значајна повезаност са променљивом: успех у средњој школи, лични инвалидитет, ниво религиозности (табела 1).

Даље анализе показују да су мушкарци (52%) односу на жене (48%) у незнатно већем проценту свеснији ризика од настанка ванредних ситуација у локалној заједници. Добијене резултате би требало посматрати у контексту уобичајене веће заинтересованости мушкараца за безбедносна питања. Традиционално, мушкарци обављају теже физичке послове и воде рачуна о безбедности, док се жене фокусирају на кућне послове, припремање хране итд. Године старости такође утичу на свест људи о ризицима. Резултати су показали да су највећем проценту свесни ризика старији грађани (84,1%) за разлику од млађих грађана (38%). Млађи људи често се фокусирају на свакодневне обавезе и проблеме, често не водећи ни рачуна о својој безбедности. Старији људи поседују искуство и знање о ризицима имајући у виду да су се у својој прошлости сусретали се са последицама таквих догађаја. Иако се очекује да образованији грађани поседују у већем проценту ниво свести о ризицима, резултати показују да у незнатно највећем проценту такву свест поседују испитаници са завршеним основним школама (53,4%) у односу на испитанике

са завршеном средњом (49%), вишом школом (44%), факултетом (48%). Тако добијени резултати се могу објаснити већом преокупираношћу грађана са вишим нивоима образовања од грађана који се баве једноставнијим стварима. Свакако, то су само претпоставке које би требало испитати у наредним истраживањима. Утврђено је да бољи ђаци у основној школи (врло добри и одлични – 54%) у већем проценту поседују свест о ризицима у односу на лошије ђаке (довољно и добре – 44%). Када је реч о образовању родитеља резултати показују да мање образоване мајке (59%) и очеви (64%) имају бољу свест о ризицима од високо образованих мајки (49%) и очева (51%). У циљу давања јаснијих интерпретација добијених резултата, заиста је потребно спровести накнадна истраживања како би се утврдили специфични налази. Грађани који су у некој врсти везе (брак или веза – 59%) забележили су у већем проценту свест о ризицима настанка ванредних ситуација у односу на грађане који нису у вези (45%). Поред тога, утврђено је и да испитаници који су родитељи (55,6%) у већем проценту имају свест о ризицима у односу на оне који то нису (42,2%). Запослени испитаници (50%) у већем проценту такође имају свест о ризицима у односу на незапослене (47%). Грађани који имају приходе до 50.000 динара (54%) у највећем проценту у односу на грађане са приходима преко 90.000 динара (43,3%) имају свест о ризицима.

Табела 1. Резултати Хи квадрат теста независности

	Value	*Asymp. Sig. (2-sided)*	*Cramer's V*
Пол	31.56	.000*	.113
Године старости	90.88	.000*	.135
Образовање	23.91	.021*	.069
Успех у средњој школи	12.70	.122	.052
Успех у основној школи	25.95	.001*	.094
Образовање мајке	48.69	.000*	.099
Образовање оца	58.05	.000*	.108
Брачни статус	60.91	.000*	.111
Родитељство	49.53	.000*	.141
Брига о инвалидитету	19.21	.060*	.038
Лични инвалидитет	5.86	.209	.040
Запосленост	6.42	.040*	.052
Приходи домаћинства	14.41	.025	.056
Ниво религиозности	15.53	.058	.057
Претходно искуство	430.06	.000*	.444
Волонтерство	13.73	.001*	.076

* *статистички значајна корелација – Хи-квадрат тест*

Један од значајнијих резултата јесте да су испитаници који су имали претходног искуства у дупло већем проценту (89%) у односу на испитанике који нису имали искуства (36%) истакли да имају свест о ризицима настанка ванредних ситуација. Дакле, грађани који су једном доживели последице ванредних ситуација много више размишљају и сагледавају ризике који их окружују. И на крају када је реч о волонтерству, утврђено је да су испитаници који су били волонтери у већем проценту (57%) у односу на испитанике који

нису били (48,3%) забележили да имају свест о ризицима настанка ванредних ситуација.

ЗАКЉУЧАК

Полазећи од неиспитаног нивоа свести грађана о ризицима настанка ванредних ситуација у Србији, спроведено је квантитативно истраживање у којем се дошло до следећих закључака:

- Само половина испитаника је свесна ризика настанка ванредних ситуација у локалној заједници. На основу тога, слободно се може рећи да је потребно хитно предузети одређене превентивне мере са циљем бољег информисања грађана о локалним ризицима;
- На свест грађана о ризицима настанка ванредних ситуација утичу следећи чиниоци: пол, године старости, образовање, успех у основној школи, образовање мајке, образовање оца, брачни статус, родитељство, брига о инвалидитету, запосленост, приходи домаћинства, претходно искуство и волонтерство. Са друге стране, не утичу успех у средњој школи, лични инвалидитет, ниво религиозности.
- Већу свест о ризицима настанка ванредних ситуација поседују: мушкарци у односу на жене; старији грађани у односу на млађе; испитаници са основним школама у односу на оне са вишим нивоима образовања; бољи ђаци (врло добри и одлични) у односу на лошије (довољне и добре); испитаници који су у вези у односу на оне који то нису; испитаници који су родитељи у односу на оне који то нису; испитаници који имају приходе до 50.000 динара у односу на оне са приходима преко 90.000 динара.

Добијени резултати указују на неопходност спровођења одређених кампања и програма едукације усмерених ка подизању свести грађана о ризицима настанка ванредних ситуација на локалном нивоу. Програми и кампање едукације грађана о локалним ризицима требало би фокусирати на жене, млађе грађане, грађане са вишим нивоима образовања, грађане који нису у везама, грађане који нису родитељи.

ЛИТЕРАТУРА

Alexander, D. (2000). *Confronting catastrophe*. New York: Oxford University Press.

Bostrom, N., & Cirkovic, M. M. (2011). *Global catastrophic risks*: Oxford University Press.

Cardona, O. D. (2004). The need for rethinking the concepts of vulnerability and risk from a holistic perspective: a necessary review and criticism for effective risk management. *Mapping vulnerability: Disasters, development and people, 17*.

Coppola, D. P. (2006). *Introduction to international disaster management*: Butterworth-Heinemann.

Coppola, D. P. (2015). *Introduction to International Disaster Management*: Butterworth-Heinemann.

Cvetković, V. (2016). Fear and floods in Serbia: Citizens preparedness for responding to natural disaster. *Matica Srpska Journal of Social Sciences, 155*(2), 303-324.

Cvetković, V. (2017). Percepcija rizika od prirodnih katastrofa izazvanih poplavama. *Vojno delo* (In press).

Cvetković, V., & Dragicević, S. (2014). Spatial and temporal distribution of natural disasters. *Journal of the Geographical Institute Jovan Cvijic, SASA, 64*(3), 293-309. doi:10.2298/ijgi1403293c

Cvetković, V., & Filipović, M. (2017). *Informisanje građana o vanrednim situacijama: činioci uticaja i modaliteti - Informing of citizens about emergency situations: influence factors and modalities.* Paper presented at the 10th International Conference - Crisis management days: Security environment and challenges of crisis management, 24, 25 and 26 May 2017.

Cvetković, V., & Stanišić, J. (2015). Relationship between demographic and environmental factors with knowledge of secondary school students on natural disasters., SASA, . *Journal of the Geographical Institute Jovan Cvijic, 65*(3), 323-340.

Cvetković, V., Gačić, J., & Jakovljević, V. (2015). Impact of climate change on the distribution of extreme temperatures as natural disasters. *Vojno delo, 67*(6), 21-42.

Cvetković, V., Jakovljević, V., Gačić, J., & Filipović, M. (2017). Obuka građana za reagovanje u vanrednim situacijama. *Ecologica, U štampi*.

Cvetković, V., Lipovac, M., & Milojković, B. (2016). Knowledge of secondary school students in Belgrade as an element of flood preparedness. *Journal for social sciences, TEME, 15*(4), 1259-1273.

Cvetković, V., Roder, G., Tarolli, P., Öcal, A., Ronan, K., & Dragićević, S. (2017a). Flood risk perception and preparedness: a gendered perspective in Serbia. *Disasters*.

Cvetković, V., Roder, G., Tarolli, P., Öcal, A., Ronan, K., & Dragićević, S. (2017b). *Gender disparities in flood risk perception and preparedness: a Serbian case study*. Paper presented at the European Geosciences Union GmbH - EGU General Assembly 2017, At Vienna, Austria, Volume: Vol. 19, EGU2017-6720: Session HS1.9/NH1.18 Hydrological risk under a gender and age perspective, Wiena.

Цветковић, В. (2015). *Спремност грађана за реаговање на природну катастрофу изазвану поплавом у Републици Србији.* (Докторска дисертација), Универзитет у Београду, Факултет безбедности.

Цветковић, В. (2016). *Полиција и природне катастрофе*. Београд: Задужбина Андрејевић.

Цветковић, В., Бошковић, Д., Јанковић, Б., & Андрић, С. (2017). *Перцепција ризика од ванредних ситуација*. Београд: Криминалистичко-полицијска академија.

Fischhoff, B., Slovic, P., & Lichtenstein, S. (1982). Lay foibles and expert fables in judgments about risk. *The American Statistician, 36*(3b), 240-255.

Frosdick, S. (1997). The techniques of risk analysis are insufficient in themselves. *Disaster Prevention and Management: An International Journal, 6*(3), 165-177.

Ivanov, A., & Cvetković, V. (2016). Prirodne katastofe - geoprostorna i vremenska distribucija - Natural disasters - Geospatial and temporal distribution: Fakultet za bezbednost, Skopje.

Kirkwood, A. S. (1994). Why Do We Worry When Scientists Say There Is No Risk? *Disaster Prevention and Management, 3*(2), 15-22. doi:10.1108/09653569410053905

Mileti, D., & Fitzpatrick, C. (1993). The great earthquake experiment: Risk communication and public action. *WESTVIEW PRESS, 5500 CENTRAL AVENUE, BOULDER, CO 80301-2877(USA). 1993.*

Murphy, B. L. (2007). Locating social capital in resilient community-level emergency management. *Natural Hazards, 41*(2), 297-315.

Olympia, R. P., Rivera, R., Heverley, S., Anyanwu, U., & Gregorits, M. (2010). Natural disasters and mass-casualty events affecting children and families: a description of emergency preparedness and the role of the primary care physician. *Clinical pediatrics*.

Paton, D. (2003). Disaster preparedness: a social-cognitive perspective. *Disaster Prevention and Management, 12*(3), 210-216. doi:10.1108/09653560310480686

Slovic, P. (1993). Perceived risk, trust, and democracy. *Risk Analysis, 13*(6), 675-682.

Smith, K., & Petley, D. N. (2009). Environmental hazards. Assessing risk and reducing disaster. Londona: Routledge.

Јаковљевић, В., Цветковић, В., & Гачић, Ј. (2015). *Природне катастрофе и образовање.* Београд: Универзитет у Београду, Факултет безбедности.

Assistant professor, Vladimir M. CVETKOVIC, PhD
Full professor, Vladimir JAKOVLJEVIC, PhD
University of Belgrade, Faculty of Security, Belgrade

FACTORS IMPACT ON THE CITIZENS AWARENESS OF EMERGENCY SITUATIONS RISKS IN SERBIA

SUMMARY

Every day, people are faced with a variety of security risks that can threaten their life and health. Awareness of the risks of occurrence of local emergency is a prerequisite to improve their preparedness to mitigate the resulting consequences. Quantitative research was conducted with the aim of scientific description and explication of factors impact on public awareness of the risks of occurrence of emergency in Serbia. On that occasion, we used a multi-stage sampling, the number of two and a half thousand people from the area nineteen local communities. Survey results show that only half of the respondents aware of the risk of emergencies in the local community. In addition, it was found that the awareness of the risks affecting gender, age, education, success in elementary school, mother's education, father's education, marital status, parenthood, care of disability, employment, household income, previous experience and volunteering. Scientific and social importance of research derives from the unexamined public awareness about the risks of occurrence of extraordinary situations and factors that directly or indirectly affect its level. The research results can be used for the design of strategies and programs aimed at raising awareness about local security risks.

Key words: *emergency situations, risks, factors, citizens, Serbia.*

View publication stats